

Gäller för: Bild- och funktionsmedicin, Sjukhusgemensam
Innehållsansvar: Sara Asplund, (sarza1), Sjukhusfysiker
Godkänd av: Anders Kullbratt, (andku), Sjukhusdirektör bitr

Giltig från: 2025-09-16

Giltig till: 2027-09-16

Kvalitetskontroll och inventering av personstrål-skydd och andra strålskyddshjälpmedel

Bakgrund

I verksamheter med joniserande strålning i NU-sjukvården finns det ett stort antal strålskyddshjälpmedel. Detta inkluderar personstrålskydd, fasta strålskydd, mobila strålskärmar och nuklearmedicinska strålskydd. För att säkerställa att tillräckligt antal strålskydd finns för att verksamheten ska fungera strålsäkert ska inventering av strålskydden utföras. För att säkerställa att strålskydden fyller sin funktion måste de kontrolleras. Nyanskaffade strålskydd kontrolleras för att säkerställa att de uppfyller de krav som ställts vid beställningen, exempelvis att angiven blyekvivalens är korrekt. I kategorin personstrålskydd och strålskyddshjälpmedel ingår inte strålskärming i väggar.

Syfte

Detta dokument beskriver hur arbetet med kvalitetskontroll och inventering av personstrålskydd ska bedrivas i verksamheter med joniserande strålning i NU-sjukvården.

Förändringar sedan föregående version

Förändringar så att det framgår att man även kan använda översiktsbild på CT för att kontrollera strålskyddsförkläden.

Inventering av personstrålskydd

Årligen och vid behov ska inventering av personstrålskydd utföras. Inventeringen innebär att undersöka om tillräckligt med strålskydd finns i verksamheten samt att de är anpassade efter verksamhetens behov. Detta kan innebära att man inventerar antal, storlekar och modell på exempelvis strålskyddsförkläden, gonadskydd, kompressionsutrustning eller sprut/flaskskydd och, genom kommunikation med sektionsledare, sjukhusfysiker eller annan relevant personal, avgör om det är tillräckligt för den aktuella verksamhetens behov.

Kontroll av personstrålskydd

Vid kontroll av personstrålskydd, såsom strålskyddsförkläden, tyreoideaskydd, blyglasögon och gonadskydd, ska:

- Nyanskaffade strålskydd kontrolleras med hjälp av röntgenstrålning (se [Tillvägagångssätt vid kontroll med genomlysning](#)) och med avseende på skick och funktion samt strålskyddsförmåga (utformning och blyekvivalens) vid leverans.
- En visuell bedömning av strålskydd genomförs vid leverans och därefter årligen.
- Strålskydden ska kontrolleras med hjälp av röntgenstrålning minst vart tredje år. Förslagsvis kan en tredjedel av strålskydden (utöver misstänkt skadade) genomlysas årligen, se [Tillvägagångssätt vid kontroll med hjälp av röntgenstrålning](#)). Variera vilka skydd som kontrolleras från år till år, så att varje skydd kontrolleras minst vart tredje år.
- Kontroll med hjälp av röntgenstrålning genomförs vid misstanke om skada.
- Strålskydd som (efter ev. lagning) inte blivit godkända kasseras. Tillverkaren omhändertar ofta kasserade skydd för återvinning.

Tillvägagångssätt vid kontroll med hjälp av röntgenstrålning

- Genomlysning bör utföras med utrustning som har stor bildförstärkare och där undersökningsbordet och/eller bildförstärkaren kan förflyttas motordrivet över ett större område.
- Genomlys strålskyddet en bit i taget och titta på monitorn efter sprickor och hål i strålskyddet. Normalt är bilden jämngrå med vissa variationer. Sprickor och hål framträder tydligt i bilden. Titta särskilt där spännen och bälten är fastsydda i strålskyddet och där ytteryget ser ut att vara skadat eller har spår av kraftiga vikningar.
- Stickhål efter symaskinens nål i sömmarna och korta, tunna sprickor saknar praktisk betydelse för strålskyddet, liksom små variationer i

strålskyddsmaterialets tjocklek som kan synas på monitorbilden som områden med något ljusare gråton.

- Små skador som bör följas upp ska märkas ut på strålskyddet med exempelvis kryss på skyddets insida.
- Vid tveksamheter om ett skydd kan godkännas – kontakta sjukhusfysiker.

Kontroll av nuklearmedicinska strålskydd

Vid kontroll av nuklearmedicinska strålskydd, såsom sprutskydd och flaskskydd, ska:

- Nyanskaffade strålskydd kontrolleras med avseende på skick och funktion samt strålskyddsförmåga (utformning och blyekvivalens).
- Strålskydden leveranskontrolleras genom kontrollmätning i gammakameran, se [Tillvägagångssätt vid kontroll med radioaktivt läkemedel](#).
- En visuell bedömning av strålskydd genomförs vid leverans och därefter årligen.
- Kontroll genomförs som vid leverans vid misstanke om skada.
- Strålskydd som inte fyller sin funktion tas ur verksamheten och kasseras på lämpligt sätt.

Tillvägagångssätt vid kontroll med radioaktivt läkemedel

- Strålskydden ska leveranskontrolleras genom att tillhörande spruta/flaska med radioaktivt läkemedel placeras i skyddet. Sprutan/flaskan ska innehålla en så stor volym som möjligt.
- Placera skyddet under gammakameran och rotera det för att säkerställa att det inte finns sprickor eller inhomogeniteter någonstans på skyddet.
- Vid tveksamheter om ett skydd kan godkännas – kontakta sjukhusfysiker.

Kontroll av strålskärmar

Vid kontroll av strålskärmar, såsom fasta strålskydd och mobila strålskärmar, ska:

- Nyanskaffade strålskydd kontrolleras med avseende på blyekvivalens.
- En visuell bedömning av strålskydd genomförs vid leverans och därefter årligen.
- Sjukhusfysiker kontaktas vid misstanke om skada.
- Strålskydd som inte fyller sin funktion ska tas ur verksamheten. Ibland kan de tas om hand av tillverkaren för återvinning. I annat fall ska de kasseras på lämpligt sätt.

Arbetsfördelning

- Vid leverans av nya strålskydd ska sjukhusfysiker meddelas.
- Strålsäkerhetsombuden ska årligen, och vid behov, inventera så att tillräckligt med ändamålsmässiga strålskydd finns i verksamheten.
- Strålsäkerhetsombud på respektive verksamhet där strålskyddsutrustning används utför de visuella bedömningarna, samt kontroller med röntgenstrålning.
- Strålsäkerhetsombud ska rapportera upptäckta brister hos utrustning till första linjens chef och sjukhusfysiker för vidare åtgärder.
- Sjukhusfysiker utför leveranskontroll av strålskärmar samt ett stickprov av nyanskaffade personstrålskydd med avseende på blyekvivalens.

Dokumentation

- Resultat från kontroller, både visuella bedömningar och övriga kontroller, ska dokumenteras och sparas. Protokoll finns här: [Protokoll för kontroll av personstrålskydd.](#)
- Personstrålskydd ska vara identitetsmärkta, antingen genom fabriksmärkning eller på följande sätt: Sjukhusbeteckning_Avdelning_Inköpsår(två siffror)_Nr(tre siffror). Exempelvis NR19001 för det första förklädet inköpt till radiologi NÄL 2019.
- Mobila strålskärmar ska vara identitetsmärkta.

Information om handlingen

Handlingstyp: Rutin

Gäller för: Bild- och funktionsmedicin, Sjukhusgemensam

Innehållsansvar: Sara Asplund, (sarza1), Sjukhusfysiker

Godkänd av: Anders Kullbratt, (andku), Sjukhusdirektör bitr

Dokument-ID: NU10193-390712850-14

Version: 6.0

Giltig från: 2025-09-16

Giltig till: 2027-09-16